

Kansallinen

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESUUNNITELMA

• *yhteiset linjaukset
mielenterveys- ja päihdetyön
kehittämiseksi vuoteen 2015*

Mielenterveyshäiriöihin liittyvä työkyvyttömyys on lisääntynyt ja alkoholisairaudet ja -kuolemat yleistyneet. Vaikka yhä useammalla ihmisellä on samanaikaisesti sekä mielenterveys- että päihdeongelma, palvelut ovat usein toisistaan erillään. Mielenterveyden ja päihdeettömyyden edistämistä, ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä sekä mielenterveyshäiriöiden ja päihdeongelmien hoitoa on tärkeää kehittää yhdessä. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015 on koottu kansalliseen mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaan. Mielenterveys- ja päihdetyön kehittämistä linjataan ensimmäisen kerran yhtenä kokonaisuutena valtakunnallisella tasolla.

Suunnitelmassa pyritään vahvistamaan mielenterveys- ja päihdeasiakkaan asemaa, edistämään mielenterveyttä ja päihdeettömyyttä, ehkäisemään haittoja sekä painottamaan avo- ja peruspalveluja mielenterveys- ja päihdepalvelujärjestelmän kehittämisessä.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämisessä tavoitteena ovat helposti tavoitettavat, joustavat palvelut yhden oven periaatteella ja yhdistetyt mielenterveyshäiriöiden ja päihdehoidon avohoitoyksiköt.

Suunnitelman toteuttaminen edellyttää lainsäädännön muutoksia, resurssien kohdentamista mielenterveys- ja päihdetyöhön ja koulutukseen panostamista

Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman linjaukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi

I Asiakkaan asemaa vahvistetaan

1. Mielenterveys- ja päihdeongelmaisten yhdenvertaisuutta palveluihin pääsystä ja niiden saamisessa vahvistetaan ja mielenterveys- ja päihdeongelmiin paneudutaan samalla vakavuudella kuin muihinkin terveysongelmiin.
2. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin pääsee helposti yhden oven periaatteella sosiaali- ja terveyskeskuksen kautta.
3. Kokemusasiantuntijat ja vertaistoimijat otetaan mukaan mielenterveys- ja päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
4. Tahdosta riippumatonta hoitoa koskevat säännökset kootaan yhteen lakiin. Psykiatrisessa sairaalahoidossa kehitetään tahdosta riippumattomaan psykiatriseen sairaalahoitoon ottamisen yhteyteen ulkopuolisen asiantuntijan arviointikäytäntö ja toteutetaan valtakunnallinen pakon käyttöä vähentävä ohjelma.
5. Hoito- ja kuntoutusajan toimeentuloturvan muotoja kehitetään hoitoon motivoivaksi ja työelämään paluuta helpottaviksi.

II Panostetaan ehkäisyyn

6. Mielensterveys- ja päihdeongelmien ehkäisemiseksi keskitytään kolmeen osa-alueeseen:
  - Alkoholiverotusta korotetaan merkittävästi vuoden 2009 tasosta.
  - Hyvinvointia tukevia yhteisöjä vahvistetaan ja kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin ratkaisuihin lisätään.
  - Tunnistetaan ja ehkäistään mielensterveys- ja päihdeongelmien siirtyminen yli sukupolvien.
7. Kunnat tekevät mielensterveys- ja päihdetyön strategian ja sisällyttävät sen osaksi kuntastrategiaa. Ehkäisevän ja edistävän mielensterveys- ja päihdetyön asemaa vahvistetaan alueellisilla koordinaattoreilla.

III Palvelut toteutetaan toimivana kokonaisuutena

8. Kunnat koordinoivat julkiset, kolmannen sektorin ja yksityissektorin mielensterveys- ja päihdepalvelut toimivaksi palvelukokonaisuudeksi.
9. Kunnat tehostavat perus- ja avopalveluja lisäämällä mielensterveys- ja päihdetyön päivystyksellisiä, liikkuvia ja konsultaatiopalveluja, jolloin laitospaikkojen tarve vähitellen vähenee. Erikoistason mielensterveys- ja päihdepalveluiden avohoito yhdistetään. Psykiatrinen sairaalahoito siirretään yleissairaaloiden yhteyteen.
10. Lasten ja nuorten mielensterveys- ja päihdetyö toteutetaan erikoispalvelujen tuella ensisijaisesti lapsen omassa arkisessa elinympäristössä kodissa, päivähoitossa tai koulussa.
11. Työikäisten mielensterveys- ja päihdehäiriöiden ehkäisyä ja varhaista puuttumista edistetään työterveyshenkilöstön täydennyskoulutuksella, vahvistamalla työterveyshuollon koordinaattoroolia työpaikan, muun terveydenhuollon ja kuntoutuksen välillä sekä Kelan korvauskäytäntöjä kehittämällä.
12. Työikäisten mielensterveys- ja päihdeongelmaitten työttömien työkykyongelmiin puututaan ajoissa ja työkyvyttömyyseläkkeellä ja kuntoutustuella olevien kuntoutujien työllistymisedellytyksiä parannetaan.
13. Ikääntyvien mielensterveyshäiriöihin ja päihdeongelmiin puututaan ajoissa ja kehitetään ikääntyneille sopivia hoitomuotoja.

IV Ohjauskeinoja kehitetään

14. Mielensterveystyön opetuksen minimisisällöt määritellään ja sisällytetään päihdetyön opetuksen minimisisältöjen kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon peruskoulutuksen opetusohjelmiin.
15. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kokoaa mielensterveys- ja päihdetyön suositukset yhteen tietokantaan, huolehtii keskeisimpien suositusten päivittämisestä ja toteutumisen seurannasta. THL tukee mielensterveys- ja päihdetyön suositusten ja hyvien käytäntöjen toimeenpanoa.
16. Kaikki hallinnonalat ottavat huomioon toimintansa ja päätöstensä vaikutuksen kansalaisten mielensterveyteen ja päihdeiden käyttöön. Mielensterveys- ja päihdetyön suunnittelun ja kehittämisen valtakunnallista koordinaatiota yhdistetään.
17. Lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien määrää sekä kohdennetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoimintaan suunnattuja valtionavustuksia perustason mielensterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseksi. Lisäksi tehostetaan muiden palvelujärjestelmän kehittämistyöhön käytettävien rahoitusmahdollisuuksien käyttöä.
18. Sosiaali- ja terveysministeriö päivittää mielensterveyslain, päihdehuoltolain ja raittiustyölain sekä selvittää mahdollisuuden yhdistää mielensterveys- ja päihdehuoltolait.

LISÄTIETOJA

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tutkimusprofessori Kristian Wahlbeck, puh. 020 610 7300
Asiantuntijat:

Vs. Ylilääkäri Veijo Nevalainen
puh. 020 610 7302 – mielensterveyspalvelut,
Kehittämispäällikkö Airi Partanen
puh. 020 610 7489 – päihdepalvelut,
Kehittämispäällikkö Maritta Vuorenmaa
puh. 020 610 7753 – edistävä ja ehkäisevä työ
Sähköposti etunimi.sukunimi@thl.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lääkintöneuvos Maria Vuorilehto, puh. (09) 160 72357
Neuvotteleva virkamies Kari Haavisto, puh. (09) 160 74177
Sähköposti etunimi.sukunimi@stm.fi

www.thl.fi/mielijapaihde

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS